

XXIII. TEKMOVANJE MLADIH ZGODOVINARJEV

»SPREMEMBA ZAHODNE MEJE PO PRVI IN DRUGI SVETOVNI VOJNI«

ŠOLSKO LETO 2024/25

SREDNJA STROKOVNA ŠOLA – državna raven tekmovanja

ŠIFRA DIJAKA:

DOSEŽENO ŠTEVILO TOČK:

Spoštovani tekmovalci, spoštovane tekmovalke!

Testna pola, ki jo imate pred seboj, je sestavljena iz 14 nalog, osvojite lahko 60 točk.

Naloge pozorno preberite in jih rešite po svojih najboljših močeh.

Če se zmotite, napačni odgovor prečrtajte in zraven napišite novega.

Veliko uspeha pri reševanju vam želi organizacijski odbor tekmovanja.

1) Povežite dogodek ali sporazum, ki je povezan z nastankom slovenske zahodne meje po drugi svetovni vojni, z letnico dogodka ali sporazuma tako, da črko pred letnico prepisete na prazno črto pred imenom dogodka ali sporazuma. (3)

___ Osimski sporazum A) 1954

___ Beograjski sporazum B) 1946

___ Mirovna pogodba z Italijo C) 1975

___ Londonski memorandum D) 1947

___ Pariška mirovna konferenca E) 1945

2) V prvi svetovni vojni je na meji med Avstro-Ogrsko in Kraljevino Italijo potekalo eno od najpomembnejših bojišč prve svetovne vojne. Ko je bilo med njima v začetku novembra 1918 sklenjeno premirje, je Kraljevina Italija dobila pooblastilo antante, da zasede ozemlja, ki so ji bila obljubljena v Londonskem sporazumu iz leta 1915.

a) Ali je Kraljevina Italija upoštevala pooblastila, ki jih je dobila glede zasedbe ozemlja nekdanje Avstro-Ogrske? Svoj odgovor pojasnite. (1)

b) Do kam je prišla italijanska vojska in kaj je zaustavilo njen pohod po sklenjenem premirju? (2)

3) Preberite besedilo in odgovorite na vprašanja.

»Z aneksijo tega ozemlja in januarja 1924 priključeno Reko je Italija dobila približno 900.000 ha ozemlja z 978.385 prebivalci. Po štetju iz leta 1910 je bilo med njimi 421.444 ali 43 % ljudi z italijanskim pogovornim jezikom in 479.730 ljudi slovanskega izvora. /.../ Po ocenah, ki jih je po drugi svetovni vojni podal tržaški zgodovinar Carlo Schiffrer, je leta 1921 na priključenem ozemlju živel 489.493 ali 51 % Italijanov, 289.561 ali 30 % Slovencev in 107.461 ali 11 % Hrvatov.«

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1848–1992,1, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2005, str. 516)

a) Kako so italijanske oblasti poimenovala ozemlje, priključeno po prvi svetovni vojni? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom. (1)

a) »odrešeno ozemlje«   b) »mejno ozemlje«   c) »neodrešeno ozemlje«

b) Pojasnite, zakaj je razmejitev med Kraljevino SHS in Kraljevino Italijo za Slovence predstavljala nacionalno katastrofo, medtem ko je bila za Italijo zmagoslavje. (2)

c) Kakšen je bil cilj italijanskih oblasti glede slovanske manjšine? (1)

4) Za slovanski manjšini v Julijski krajini je prihod fašistov in Benita Mussolinija na oblast pomenil veliko spremembo.

a) Navedite, kako se je spremenil odnos do manjšin po prihodu fašistov na oblast? (1)

b) Primerjajte odnos fašističnih oblasti do južnoslovanske in nemške manjšine in pojasnite, zakaj je prišlo do te razlike? (3)

5) Oglejte si fotografijo in odgovorite na vprašanja.

Squadra odhaja na kazensko ekspedicijo (1920–22)

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1848–1992,1, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2005, str. 523)

a) Pojasnite pojma *squadra* in *kazenska ekspedicija* iz podnaslova fotografije. (2)

Squadra:

Kazenska ekspedicija:

b) Navedite dva primera kazenskih ekspedicij. (2)

c) Pojasnite, kaj označujemo z izrazom *obmejni fašizem*? (2)

d) V kaj so se razvile prvotne squadre po fašističnem prevzemu oblasti? (1)

6) Cerkevna organizacija je po priključitvi Julijske krajine na začetku ostala enaka, kot je bila v času Avstro-Ogrske. Oglejte si fotografijo in odgovorite na vprašanja.

a) Kdo je vodil goriško nadškofijo v času priključitve Julijske krajine h Kraljevini Italiji? (1)

b) Kako so italijanske oblasti ravnale s cerkvenimi dostojanstveniki in zakaj? (2)

(Vir: Rupnik, I. Schelhaus (1927).URN:NBN:SI:IMG-GSKRB2DQ, <http://www.dlib.si>, dostopno 15. marca 2025)

c) Kako so se poitalijančevanju uprli slovenski duhovniki? Navedite dva primera. (2)

7) Oglejte si sliko in odgovorite na vprašanja.

a) Kje so se pojavljali napisi, kot jih kaže zgornja fotografija? (1)

b) Navedite primera dveh zakonov, ki sta bila med leti 1923 in 1929 sprejeta z namenom poitalijančevanja manjšine. (2)

Napis *Tukaj govorimo samo italijansko*

(Vir: Slovenska kronika xx. stoletja 1900–1941: več avtorjev, Nova revija, Ljubljana, 2005, str. 271)

c) Oglejte si sliko in odgovorite na vprašanje.

Fantje iz Vipave vpoklicani v italijansko vojsko leta 1940

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1848–1992,1, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2005, str. 546)

Pojasnite, zakaj nosijo prevezo čez usta. (1)

8) Preberite besedilo in odgovorite na vprašanja.

»Brez lastnega prepričanja, brez vsakršne nacionalne zavesti so bili vedno vodeni s silo in strahovanjem ali pa z obljubami in iluzijami. /.../ So torej manjvredna slovanska rasa, ki jo po zakonu zgodovine višja italijanska civilizacija lahko vsrka s »kolonizacijo po zgledu starega Rima«.

Livio Ragusin Righi, *Politica di confine* iz leta 1929

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1848–1992,1, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2005str. 539

a) O kom govori zgornje besedilo? (1)

b) Čemu je bilo namenjeno tako pisanje? (1)

c) Katere vrste ukrepov so predvideli za kolonizacijo po zgledu Rima, ki ga omenja besedilo? Navedite dve. (2)

9) Oglejte si fotografijo in odgovorite na vprašanja.

Gioventù Italiana del Littorio (GIL) v Tolminu

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1848–1992,1, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2005, str. 540)

a) Kako so fašistične oblasti organizirale delo z mladino? (1)

b) Navedite, kaj je bil cilj organiziranja dela z mladino? (1)

c) Pojasnite, kaj pomeni izraz *mehka asimilacija*, in navedite dva konkretna primera. (3)

10) Preberite besedilo in odgovorite na vprašanja.

»Obramba v vsiljenem boju /.../ nam dovoljuje, da se branimo z vsemi sredstvi /.../ od tihega rovarjenja in sabotiranja do napadalnih sredstev /.../ z uničevanjem in smrtjo, /.../ zapisali so nas poginu, mi pa nočemo umreti: naj umejo oni. Svoboda ali smrt.«

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1848–1992,1, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2005, str. 545)

a) Poskusi asimilacije so pri pripadnikih manjšine naleteli na odpor. Ena najbolj prepoznavnih odporiških skupin je bila organizacija TIGR. Povzemite, kaj je bil glavni cilj organizacije TIGR. (1)

b) Navedite en primer neoboroženega odpora, ki so ga organizirali člani TIGRA. (1)

Navedite en primer oboroženega odpora, ki so ga organizirali člani TIGRA. (1)

c) Kakšno akcijo so načrtovali izpeljati v Kobaridu leta 1938? (1)

11) Oglejte si fotografijo in odgovorite na vprašanja.

(Vir: <https://www.zb-koper.si/osvoboditev.html>, dostopno 15. marca 2025)

a) Kdaj so partizanske enote ob koncu druge svetovne vojne prišle v Trst? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom. (1)

A) konec marca 1945

B) konec aprila 1945

C) začetek junija 1945

b) Katere enote partizanske vojske so prišle v Trst in zakaj je poveljstvo jugoslovanske partizanske vojske sprejelo odločitev o zasedbi celotnega slovenskega narodnostnega ozemlja? (2)

c) Navedite, kaj je bilo bistvo dogovora med zahodnimi zavezniki in jugoslovanskim vodstvom, ki je bilo sklenjeno v Beograjskem sporazumu in nato v Devinskem sporazumu? (2)

Beograjski sporazum:

Devinski sporazum:

d) Katerega leta in zakaj je zatem izbruhnila tako imenovana *tržaška kriza*? (2)

12) Oglejte si sliko in odgovorite na vprašanja.

(Vir: Slovenska kronika xx. stoletja 1941–1995: več avtorjev, Nova revija, Ljubljana, 2008, str. 108)

a) Kaj označujemo s pojmom *fojbe*? (1)

b) Navedite eno skupino prebivalcev, ki jih prištevamo med žrtve fojb? (1)

c) Zakaj naslov časopisnega članka iz leta 1946 govori o prepadu med narodoma, ki naj bi nastal zaradi fojb? (1)

13) Oglejte si zemljevid in odgovorite na vprašanja.

a) Kaj je bilo Svobodno tržaško ozemlje? (1)

b) Kakšen je bil položaj Slovencev v coni A STO? Navedite dva primera. (2)

c) Kakšen je bil položaj Italijanov v coni B STO? Navedite dva primera. (2)

(Vir: <https://izizgo.si/hladna-vojna-na-izi-vrnitev-primorske-maticni-domovini/>, dostopno 15. marca 2025)

14) Obkrožite trditvi, ki sta pravilni. (2)

- a) Italijanska javnost je v času po drugi svetovni vojni bila naklonjena dogovarjanju o meji z Jugoslavijo.
- b) V jugoslovanski delegaciji, ki je pripravljala poznejše osimske sporazume, so prevladovali hrvaški strokovnjaki.
- c) Jugoslovanska delegacija je bila pripravljena popuščati italijanski delegaciji glede položaja slovenske manjšine v Italiji.
- d) Z osimskimi sporazumi je bila potrjena meja med Italijo in Jugoslavijo po drugi svetovni vojni.
- e) Italija je priznala obstoj slovenske manjšine z Zaščitnim zakonom, ki je bil sprejet leta 2001.